

УДК 81:811.11-112
DOI: 10.32342/2523-4463-2020-1-19-34

О.В. ШАПОЧКИНА,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської філології
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ТИПОЛОГІЯ ІНЕРТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ З ДІЄПРИКМЕТНИКОМ II: НА МАТЕРІАЛАХ ГЕРМАНСЬКИХ МОВ (VI–XIII ст.)

Актуальність наукової розвідки полягає у тому, що давньогерманський матеріал надає лише спорадичні випадки використання дієприкметника II без службового дієслова у функції самостійного присудка. Дієприкметник II постає носієм граматичного станового значення пасивності. Вживання дієприкметника II у давньогерманських мовах можна простежити, аналізуючи різні типи контексту за різними синтаксичними параметрами. Саме тому метою статті є здійснення спроби осмислити станову специфіку конструкцій із дієприкметником II на прикладі давньогерманських мов різних ареалів – західногерманського і готто-скандинавського – та визначити спільні і відмінні особливості та ознаки, які сприяли формуванню станової парадигми загалом. У статті визначено, що у готській мові станові протокатегоріальні конструкції із дієприкметником II вживаються у самостійних відрізках складноурядного речення, їм притаманні відтінки результативності, одночасна переддія, охоплення суб'єкта процесом або відстороненість виконавця дії від процесу. Встановлено, що у подібних станових протокатегоріальних конструкціях давньоверхньонімецької мови, навпаки, спостерігаються лише відтінки результативності, наявні процесуальні відношення у зв'язку із завершеною дією у минулому, конкретизовано спрямованість на об'єкт. Однією із відмінностей було те, що у конструкціях із дієприкметником II у давньоверхньонімецькій мові вживався і вказівний займенник, у тандемі таке поєднання означає передчасність дії або послідовність подій. Також виявлено ще одну відмітну рису, яка відрізняє станові протокатегоріальні конструкції такого типу від інших давньогерманських: поєднання скороченої та розгорнутої форм дієприкметника II в одному реченні. Проаналізовано давньоанглійські та давньоісландські тексти і виявлено значну кількість станових протокатегоріальних конструкцій такого типу. Тут відбувається поєднання елементів значень, що пов'язані з реальністю та осмислення ознаки, що виражається дієприкметником, як результату чиєїсь попередньої діяльності. Ураховуючи наведені положення, узагальнимо, що станові протокатегоріальні конструкції із дієприкметником II не мають абсолютного станового значення у давньогерманських мовах, однак відтінки становості їм певною мірою властиві.

Ключові слова: категорія стану, інертивна конструкція, дієприкметник II, давньогерманські мови, станові протокатегоріальні конструкції.

Актуальность научного исследования заключается в том, что древнегерманский материал предоставляет только спорадические случаи использования деепричастия II без служебного глагола в функции самостоятельного сказуемого. Деепричастие II является носителем грамматического залогового значения пассивности. Употребление деепричастия II в древнегерманских языках можно проследить, анализируя различные типы контекста благодаря разным синтаксическими параметрами. Именно поэтому целью статьи является осуществление попытки осмыслить залоговую специфику конструкций с деепричастием II на примере древнегерманских языков разных ареалов – западногерманского и готто-скандинавского – и определить общие и отличительные особенности и признаки, которые способствовали формированию залоговой парадигмы в целом. В статье определено, что в готском языке залоговые протокатегоріальніе конструкции с деепричастием II используются в самостоятельных отрезках сложносочиненных предложений, им присущи оттенки резуль-

тативности, одночасно преддєйствие, охват субъекта процессом или отстраненность исполнителя действия от процесса. Установлено, что в подобных залоговых протокатегориальных конструкциях древневерхненемецкого языка, наоборот, наблюдаются лишь оттенки результативности, имеющие процессуальные отношения в связи с **завершенным действием в прошлом, конкретизирована направленность на объект.** Одной из отличительных особенностей было то, что в конструкциях с деепричастием II в древневерхненемецком языке употреблялось и указательное местоимение, в тандеме такое сочетание означает преждевременность действия или последовательность событий. Также выявлена еще одна отличительная черта, которая отличает залоговые протокатегориальные конструкции такого типа от других древнегерманских: сочетание сокращенной и развернутой форм деепричастия II в одном предложении. В статье проанализированы также древнеанглийские и древнеисландские тексты и выявлено значительное количество залоговых протокатегориальных конструкций такого типа. Здесь происходит соединение элементов значений, связанных с реальностью, и осмысление признаков, которые выражаются деепричастием, как результата чьей-то предыдущей деятельности. Учитывая приведенные доказательства, обобщим, что залоговые протокатегориальные конструкции с деепричастием II **не имеют абсолютного залогового значения** в древнегерманских языках, однако оттенки залоговости им в определенной степени свойственны.

Ключевые слова: категория залога, инертивная конструкция, деепричастие II, древнегерманские языки, залоговые протокатегориальные конструкции.

Зіставлення станових систем давніх та сучасних германських мов дозволяє стверджувати, що парадигматика, яка презентована першими пам'ятками писемності, утворює своєрідне «ядро», до якого у процесі розвитку приєднувалися граматичні дієслівні конструкції, що спочатку знаходилися поза системою категорії стану, однак вже були носіями станового значення. Інертивні (бездіяльнісні) конструкції із дієприкметником II у давньогерманських мовах були одним із актуалізаторів розвитку категорії стану. Дієприкметник II у германських мовах належить до продуктивної категорії так званих «віддієслівних прикметників», які посідають проміжне місце між дієприслівниками та прикметниками. Специфічною ознакою дієприкметника є його творення від дієслівного кореня, а не від основи (схема побудови дієприслівника). Наша наукова розвідка спирається на діахронічні дослідження мовних змін парадигми давньогерманських мов (Г. Валькден [21], Х. Вальт [22], Н. Пименова [13], А. Шпацілова [18]), компаративний аналіз давньогерманських синтаксичних структур (Г. Ваксенбергер [23], Л. Сміт [16], Р. Шмітт [15]); генези партиципів у готській мові (Х. Йоон [24]); розвитку парадигми претерито-презентних дієслів (Е. Антонсен [7]); давньогерманських дієприкметників (В. Штайнберг [19]), компаративний аналіз давньогерманських дієприкметникових зворотів (Е. Прокош [5]), молодогограматичну концепцію генези давньогерманських дієприкметників (Б. Дельбрюк [2]), типологічний аналіз дієприкметників I та II у давньогерманських мовах (М. Гухман [1]), систему дієприкметникових зворотів (О. Потєбня [4]), різні процеси оформлення дієприкметника як присудка у реченні (О. Пешковський [3]), специфіку вживання дієприкметників у давньоісландській мові (А. Хойслер [6]) та ін.

У спеціальних граматах окремих індоєвропейських мов або у порівняльних граматах не завжди дотримано принцип виокремлення дієприкметників серед інших віддієслівних прикметників. М. Гухман презентовано досвід історико-типологічного дослідження у сфері дієприкметника II давньогерманських мов, де на основі різних типів контекстів проаналізовано конструкції, які містять дієприкметники різних сфер використання. Проте дослідницею не достатньо повно висвітлено станову природу конструкцій такого типу, їхні внутрішні зв'язки та дистрибутивні відношення. За твердженням М. Гухман, система використання дієприкметників у давньогерманських пам'ятках свідчить не про станову нейтральність, яка властива іменниковим утворенням, а про своєрідну співвіднесеність станової семантики з категоріями перехідності/неперехідності дієслова [1].

Зазвичай у дієприкметниках I та II співвіднесені елементи процесуальності та реальності, що є їхніми безпосередніми дієслівними та іменними характеристиками. Станові протокатегориальні конструкції із дієприкметниками II у давньогерманських мовах набувають станових відтінків, тобто можна було виокремити певні відношення або опози-

цію. На прикладі аналізу двох готських дієприкметників спробуємо це довести, напр.: гот. 1) *daurjands* «той, хто хрестить» – 2) *daurips* «хрещений». Завдяки зазначеним вище дієприкметникам можливо встановити такі розрізнявальні ознаки: за характером зв'язку із суб'єктом (носієм цієї ознаки): а) у першому випадку ознака залежить від суб'єкта, виконується ним; а у другому прикладі властивість, ознака не залежить від діяльності того суб'єкта, який цю ознаку характеризує; б) за спрямованістю того процесу, за яким ознака, що позначена дієприкметником, є співвіднесеною (у випадку із дієприкметником I – це відцентровість, а з дієприкметником II – це доцентровість); в) за способом реалізації ознаки, що виражена дієприкметником (у дієприкметнику I ця ознака є такою, що триває, а у дієприкметнику II поєднано наявність та потенційну результативність ознаки). Дієприкметник II виражав різні відтінки станового значення, тому наразі здійснимо спробу проаналізувати ці відтінки.

Давньогерманський матеріал надає лише спорадичні випадки використання дієприкметника II без службового дієслова, у функції самостійного присудка. Дієприкметник II постає носієм граматичного станового значення пасивності. Вживання дієприкметника II у давньогерманських мовах можна простежити, аналізуючи різні типи контексту за різними синтаксичними параметрами, а саме: 1) незалежний синтаксичний відрізок складносурядного речення, де дієприкметник є предикативним центром із власним підметом та поєднується за допомогою сполучника з іншими частинами речення; 2) злите речення, де дієприкметник та особова дієслівна форма співвіднесені з підметом, наявна відносна синтаксична рівноправність дієприкметника та дієслівної форми; 3) відокремлений предикативний або атрибутивний зворот, де дієприкметник утворює предикативний центр; 4) іменникові словосполучення, де дієприкметник виступає як атрибут з апозицією чи препозицією [1].

Такі конструкції можна вважати *«інертивними» (бездіяльнісними)*, оскільки суб'єкт, який активно діє, не виражений, спостерігаються лише процесуальні відношення, іноді із ознаками результативності. У межах дослідження ми здійснимо спробу осмислити станову специфіку конструкцій із дієприкметником II на прикладі давньогерманських мов різних ареалів – західногерманського та гото-скандинавського, спробуємо визначити спільні та відмінні особливості та ознаки, які сприяли формуванню станової парадигми загалом.

Окреслені типи контекстів зустрічаємо в усіх давньогерманських мовах, однак продуктивність та норми функціонування дієприкметників, їх станові відтінки нетотожні. Здійснимо спробу проаналізувати окреслену проблему. У готській мові дієприкметник II утворює самостійний відрізок складносурядного речення, тобто відповідає першому або третьому типам контексту. Щодо станових відтінків, то простежуються такі їх варіанти: а) відтінок результативності та одночасної переддії, напр.: гот. – *an aggwu þata daur jah þraihans wigs sa brigganda in libainai, jah fawai sind þai bigitandas þana* (Vulfila, M.VII, 14) – «вузькі є ці ворота та обмежено шлях, що веде до життя та небагато тих, хто їх знаходить» [14]; б) подвійна співвіднесеність процесу, напр.: гот. *þiunagus meins ligiþ in garda usliþa, harduba balwiþs* (Vulfila, M.VIII, 6) – «слуга мій лежить у будинку розслаблений, важко змучений» [14]; в) у розгорнутих означеннях спостерігаємо й станові відтінки охоплення процесом, у який суб'єкт не мав наміру бути задіяним, інакше кажучи, відстороненість виконавця дії від процесу, напр.: гот. *ei þanaseþs ni sijaima niuklahai uswagidi jah uswalgudai winda – ammeh laisenais* (Vulfila, E. IV, 14) – «щоб ми не були немовлятами, заколиханими та захопленими вітром кожного вчення» [14]; г) стан, де об'єкт фактично розшифровується як вказівка на джерело дії, результатом якого може бути виражена дієприкметникова ознака, напр.: гот. *arþan ni þatain, ak jah gatewiþs fram aikkesjom* (Vulfila, K.VIII, 19) «тільки прийнятий церквою» [14]; гот. *gaus fram winda wigidata* (Vulfila, M.XI, 7) – «очерет, що коливається вітром» [14]; гот. *aipastaule unsara jus sijup, gamelida in hairtam unsaraim, kunþa jah anakunnaida fram allaim mannam* (Vulfila, K.III, 2) – «ви – лист наш, що написаний у серцях наших, відомий та прочитаний усіма людьми» [14].

Узагальнимо, що у зазначених вище трьох станових конструкціях із дієприкметником II об'єкт характеризує зовнішній фактор, що супроводжує виникнення ознаки, виражений дієприкметником і позначенням суб'єкта дієприслівникової конструкції. У готських текстах

дієприкметник зберігає елемент предикативності, тобто є носієм станового значення. Проте про наближення готського дієприкметника до самостійного присудка говорити неможливо, адже наявні лише елементи предикативності та атрибутивності.

Матеріал ранніх давньоверхньонімецьких пам'яток надає досить широкий спектр використання конструкцій із дієприкметником II. Загалом у «Ісидорі» конструкції із дієприкметником II зустрічаються 25 разів. Зазвичай такі конструкції виражають відтінки результативності, напр.: двн.-верхн.-нім. In dhemu heilegin daniheles chriscribe ist umbi dhea christes cumft ernustliihho araught endi iaar arzelidiu, ioh offonosindum sinu **zeihhan** dhes bifora **chichundidiu** (Isidor. XXV, 11) – «У писанні святого Даниїла без сумнівів доведено щодо приходу Христа, й роки **пораховані**, і його знамення **передбачені**» [11]. Водночас спостерігаються такі станові відтінки, що виражають дію, яка нещодавно здійснилася активно діючим суб'єктом, напр.: двн.-верхн.-нім. Dher simbles fona dhemu fater **chiuun** ist fona himile nidharquheman endi uphstigan (Isidor, IX, 9) – «Той, що **був надісланий** батьком, привчений спускатися та підійматися» [11]; двн.-верхн.-нім. Dhazs ist dhiu unmeina magad maria fona dauides uurzun **framquhoman** (Isidor. XXXIX, 22) – «це діва Марія, що **пішла** від кореня Давида» [11]. Характерними також є такі конструкції, де домінує коротка форма називного відмінка дієприкметника або простий апозитивний дієприкметник, вони виражають процесуальні відношення у зв'язку із завершеною дією у минулому, напр.: двн.-верхн.-нім. Nu ist fona goda **chiquhedan** got **chisalbot** (Isidor. V, 4) – «Тепер про бога **казано** – бог **помазаний**» [11]. Зокрема станові відношення транслюють станові протокатегоріальні конструкції із дієприкметником II та вказівним займенником, який надає результативній дії конкретизованої спрямованості на об'єкт, напр.: двн.-верхн.-нім. dazs **undarquhende** chibot (Isidor. XXIX, 2) – «**заборонена** заповідь» [12]; двн.-верхн.-нім. endi dhiu **chiborgonun** hort dhir ghibu (Isidor. VI, 3) – «і **захований** скарб тобі дам» [11].

У давньоверхньонімецькій пам'ятці «Татіан» відчувається значний вплив латинських та готських конструкцій, тому станові відтінки мають подібні із цими мовами паралелі, а саме: а) передчасність, напр.: двн.-верхн.-нім. Inti **gioffnoten** iro tresofazzon brahtum imo geba (Tatian. 8, 7) – «І коли скрині **були відкриті**, вони принесли йому подарунки» [20]; б) послідовність подій, напр.: двн.-верхн.-нім. Thesen **giquetanen** gieng stigentī zi Hierusalem (Tatian. 138, 15) – «Як це **було сказано**, пішов у Ієрусалим» [20]; в) орієнтованість на майбутню дію, залежну від суб'єкта, напр.: двн.-верхн.-нім. uuir gihortun inan **quedentan**, tigan zi uuerfan gotes tempal thaz mit henti gitanaz zimbron (Tatian. 189, 3) – «ми чули, як він казав, що може розбити храм Божий, руками **збудований**, й через три дні інший збудувати нерукотворний» [20]. Вартим уваги є випадок, коли у становій конструкції поєднувалися одразу дві форми дієприкметника II, скорочена та розгорнута, напр.: двн.-верхн.-нім. **Gebet**, thanne **gibit** iu, guat mez, gifultaz into giuegan (Tatian. 39,3) – «**Давайте** так само, як **дають** вам: гарну міру, повну та зважену» [20]. У такий спосіб описується стан або процес, який може бути логічно прогнозований у разі виконання певних дій. Зауважимо, що йдеться про скорочену та розгорнуту форми дієприкметника II. Варто відзначити, що скорочена форма тісно пов'язана із предикативною функцією, а розгорнута – опосередковано.

У «Пісні про Хільдебрандта» спостерігаються використання дієприкметника II без копули (препозитивне, апозитивне та у дієприкметникових зворотах), напр.: двн.-верхн.-нім. barn **unwahan**, **wuntane** bauga, (Hildebrandslied, 20–35) – «**забраний** спадок.... **відмічений** зап'ясток» [10]. У творі «Муспіллі» дієприкметник зустрічається у тандемі із дієсловом *sten*, напр.: двн.-верхн.-нім. Stet pigungan (Muspilli, 64) – «стоїть засмучена» [12]; двн.-верхн.-нім. kitar nit stentit (Muspilli, 68) – «стоїть захований» [12]. Розглянуті зразки текстів містять складні повідомлення, які розподіляються на елементи із означальним зв'язком. У таких зворотах повідомляється про наявний стан (що виражає дієприкметник), який співвідноситься із певним предметом або особою, однак така конструкція не має сили самостійного висловлювання, оскільки форма цієї ознаки не виражає самостійної предикації, а ім'я, з яким комбінується дієприкметник, стоїть у непрямому відмінку. Лише поєднавшись із більш складним цілісним висловленням, ця конструкція набуває суто станового значення та самостійності.

При дослідженні станової природи конструкцій із дієприкметником II у давньоісландській мові можна спостерігати відмінності, притаманні синтаксичним відношенням

різножанрових мовних пам'яток, таких як героїчні пісні «Volospá», «Hávamál», «Baldrs», «Þrymskviða» із позиції. Апозитивне вживання дієприкметника II бачимо у Volospá, напр.: двн.-ісл. Þórr einn þar vá, þrúginn móði (Volospá, 26,1) – «тільки Тор вдарив, охоплений гнівом» [17]; двн.-ісл. Seið hon hvars hon kunni, seið hon hug leikinn (Volospá, 22,3) – «чаклувала, де могла, чаклунством **робила** розум **затемненим**» [17]; двн.-ісл. Stóð um vaxinn vollom hæri miór fagr, misilein (Volospá. 31,5) – «**здійнявшись** із землі вироста прекрасна омела» [17]. У творі «Hávamál», навпаки, спостерігається препозиція, напр.: двн.-ісл. með brennandom líósom os bornom víði (Hávamál, 110,4) – «із **палаючими** вогнями й **піднятими** факелами» [17]. В інших піснях Едди можна віднайти і апозитивне, і препозитивне розташування, напр.: двн.-ісл. ormr dreyrfáðr (Hávamál, 113,4) – «змія, що **заплямована** кров'ю» [17]; двн.-ісл. brúðr baugvarið (Hávamál, 134,4) – «дружина, **прикрашена** персями» [17] тощо. В «Едді» спостерігаються розгорнуті атрибутивні конструкції, напр.: двн.-ісл. Máeki liggja es sé míns vinar allan í dreyra drifinn (Grm. 52,4) – «я бачу, що лежить меч мого друга, весь **залитий** кров'ю» [17]; двн.-ісл. benvond of lét brúðdinn gulli (Hv. 5,7) – «меч поклав він, **оздоблений** золотом» [17] та ін. Проте всі наведені варіанти є синтаксично залежними, тому говорити про повноцінні станові відношення зарано. Особливий інтерес для нас становлять випадки використання дієприкметника II як самостійного синтаксичного відрізка, напр.: двн.-англ. Sia maþr hafpe spiót i hende ok gurþr saxe (Beowulf, 2839) – «Цей чоловік мав спис у руках та був **підперезаний** мечем» [8]; двн.-англ. þar fóru festar fram ok kveðit á brúllaupsstefna (Beowulf, 2818) – «трапилися тоді заручини й **призначено** весілля» [8]. Тут можна було помітити станові відтінки одночасності або відносну завершеність події тощо.

Аналіз мови «Беовульфа» з позицій станової природи конструкцій із дієприкметником II демонструє достатньо велику кількість конструкцій з розгорнутими предикативними атрибутами, де дієприкметнику II притаманна подвійна співвіднесеність до підмета та до присудка, тобто одночасність відношення до процесу дії та до суб'єкта, напр.: двн.-англ. nú sē wurm ligeð, swefed sære wund, since bereafod (Beowulf, 2745) – «тепер цей дракон **лежить**, **спить**, важко **поранений**, **ошуканий**» [8]; двн.-англ. Cōm þā tō recede rinc siðidan, dreatum bedæled (Beowulf, 720) – «**відправився** герой тоді додому, радості **позбавлений**» [8]. Також станові протокатегоріальні конструкції у творі «Беовульф» мають розгорнуті означення у ролі епітетів, зображень морального та фізичного станів суб'єкта, напр.: двн.-англ. Ða com in gan ealdor ðegna dædcene mon dome gewurþad (Beowulf, 1644) – «тоді **відправився** старший із воїнів, сміливий у справах чоловік, славою **прикрашений**» [8]; двн.-англ. on him byrne scan, searonet seowed smiþes orþancum (Beowulf, 405) – «у нього обладунки сяяли, **прикрашені** мистецтвом коваля» [8]. Зокрема у тексті «Беовульфа» є можливість віднайти приклади розгорнутого означення, які надають становий відтінок переддії процесу, що розгортається напр.: двн.-англ. his hyrsted sweord (Beowulf, 623) – «свій **прикрашений** меч» [8]; двн.-англ. brodgne beadusercean (Beowulf, 672) – «**плетена** броня» [8]; двн.-англ. hroden hildecumbor (Beowulf, 1022) – «**прикрашений** прапор» [8].

Слід зазначити, що у всіх розглянутих вище прикладах відзначено такі станові відтінки: одночасність подій, що повідомляються формою дієприкметника та формою головного присудка; відсутність відтінку завершеності, перфективності, оскільки процес, що викликає певний стан суб'єкта та його якість, не завершений, а триває паралельно із процесом головного присудка; відсутня абсолютна результативність, коли певний стан використовують як результат завершеної дії; залишається лише той своєрідний відтінок залежності пасивного стану щодо відношення до ознаки суб'єкта від дій зовнішньої причини, що є властивим для дієприкметника пасивного стану; лише у такій співвіднесеності із дією наявний певний елемент результативності, зумовлений не завершеністю дії, що передуює стану, а залежністю від цього стану. Зрозуміло, що у багатьох контекстах готської мови зберігається станова опозиція. Водночас готський дієприкметник II часто означав стан, викликаний дією, що передуює події, яка виражена головним присудком, напр.: гот. fraihaus þan fram Fareisaium: – an qimip andhof (Vulfila, Math., 156) – «**опитаний** тоді фарисеями **відповідав** після того» [14]. Співвідношення реальності ознаки та її залежності від будь-якої переддії також не у всіх давньогерманських мовах є однаковою. Чималу

роль тут відіграє найменування зовнішнього фактора, який викликав той чи інший стан: у таких випадках співвіднесеність із попередньою діяльністю стає особливо зрозумілою, а елемент реальності, що міститься у семантиці дієприкметника, завуальовується. Подібну роль виконує і поєднання способу дії або часу дії. У таких випадках виявляється й результативний відтінок значення цієї форми.

У давньоверхньонімецькій мові дієприкметник у самостійній позиції має ще вищий рівень однозначності. Тут дієприкметник II звичайно не вживається для позначення стану, викликаного процесом, що протікає курсивно (паралельно) із процесом головного присудка, тобто форма не вживається у значенні пасивного дієприкметника теперішнього часу, як ми це спостерігали у готській мові. Проте спільною із готською мовою була інша властивість – поєднання елементів значень, що пов'язані із реальністю та осмисленням ознаки, що виражена дієприкметником як результатом чиєїсь попередньої діяльності. Схожі відтінки значення проявляються й у використанні дієприкметника у відповідних матеріалах давньоісландських саг та «Едди», напр.: двн.-ісл. *skialtu ub fatlaþR* «**підперезаний щитом**», *burniR fiakurum bruprum* «**народжені чотирма братами**» [17] тощо.

Для мови «Едди» більш типовим було домінування у значенні дієприкметника елементів, пов'язаних із відомою характеристикою якості і властивості стану як певної реальності, порівняно з використанням дієприкметника для вираження певної послідовності подій. Про це свідчать випадки широкого використання дієприкметників у функції означень, напр.: двн.-ісл. *brudr baugvarið* «дружина перснями прикрашена», *brotno sverði* «**зламаному мечу**» тощо. Вказівка на зовнішній чинник, який осмислюється як джерело процесу, що викликає певний стан, якість або властивість пасивного суб'єкта, виражених у дієприкметниковій формі, водночас підкреслює афіційованість суб'єкта ознаки, що позначена дієприкметником, та співвіднесеність цієї ознаки із попередньою дією, а результативність у цьому випадку переплітається із пасивністю. Матеріали давньоанглійського «Беовульфа» надають подібну сукупність значень, напр.: двн.-англ. *He gewergad sæt* (Beowulf, 1852) – «він **сидів втомлений**» [8]; двн.-англ. *þæt swèord gedeaf fân ond læted* (Beowulf, 2700) – «цей меч опустив блискучий та **прикрашений**» [8]. Характерною рисою семантики дієприкметника у давньоанглійських текстах є також і наявність синтаксичної самостійності, що вносить додатковий елемент співвіднесеності з попередньою дією та результативністю. Окрім того, у давньоанглійській, як і в інших давньогерманських мовах, поряд з дієприкметником є уточнення, що вносить елементи процесуальності, напр.: двн.-англ. *on breostum læg, golde gegyrwed* (Beowulf, 552) – «кольчуга плетена лежала на грудях, золотом **оздоблена**» [8].

У давньосаксонському «Хеліанді» (Спаситель) простежується значна кількість прикладів із використанням дієприкметника II без копули (дієслова-зв'язки). Такі конструкції здебільшого належать до парадигми активного стану, однак спостерігаються і пасивні відтінки, напр.: двн.-сакс. *Thô uuar{d} thiu tîd cuman, – [that] thar gitald habdun uuîsa man mid uuordun, – that scolda thana uuîh godes Zacharias bisehan* (Heliand, 95) – «Так настав час, хто дійсно представляє Мудреця зі словами, які повинні велич Бога прославити, Захарієм було **передбачено**» [9].

Беручи до уваги проаналізовані аспекти, узагальнимо, що дієприкметник II використовується у конструкціях парадигми категорії стану у давньогерманських мовах не тільки у тандемі і з копулами «бути» та «ставати», а й самостійно. Проте говорити про конструкції, що містять такий дієприкметник, як про абсолютно станові не є доцільним. Такі конструкції передають здебільшого станові відтінки, є носіями станових ознак, мають властивість передавати якості або певні відношення. Водночас способи вираження конструкцій із дієприкметником II у давньогерманських мовах не є тотожними.

Список використаної літератури

1. Гухман М.М. Развитие залоговых противопоставлений в германских языках: Опыт историко-типологического исследования родственных языков / М.М. Гухман. – М.: Наука, 1964. – 292 с.
2. Дельбрюк Б. Введение в изучение языка: Из истории и методологии сравнительно-языкознания / Б. Дельбрюк. – М.: УРСС Эдиториал, 2003. – 152 с.

3. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении / А.М. Пешковский. – М.: Учпедгиз, 1956. – 511 с.
4. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике: в 4 т. / А.А. Потебня. – М.: Учпедгиз, 1958. – Т. 1–2. – 534 с.
5. Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков / Э. Прокош / пер. с англ. Т.Н. Сергеевой. – М.: Либроком, 2010. – 384 с.
6. Хойслер А. Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах / А. Хойслер. – М.: Иностранная литература, 1960. – 488 с.
7. Antonsen E.H. Preterite-present verbs – morphological developments of a special-class of verbs in the old Germanic languages / E.H. Antonsen // *Journal of English and Germanic philology*. – 1992. – Vol. 91. – Issue 1. – P. 96–97.
8. Beowulf [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://norse.narod.ru/src/other/beowulf/beowulf.html> (останне звернення 03.01.20).
9. Heliand In Old Saxon [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://northvegr.org/old%20icelandic%20old%20english%20texts/heliand%20in%20old%20saxo/001.html> (останне звернення 03.01.20).
10. Hildebrandslied [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://norse.ulver.com/src/other/hildebrand/bp.html> (останне звернення 03.01.20).
11. Isidor [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/germ/ahd/isidor/isido.htm> (останне звернення 03.01.20).
12. Muspilli [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.scribd.com/doc/9607821/Muspilli-Mit-Ubersetzung-bzw-Ubertragung-ins-Neuhochdeutsche> (останне звернення 03.01.20).
13. Pimenova N.B. The concept of diachronic comparative semantic analysis of derivational models – **Weak masculine abstract nouns with an affix -an in Old Germanic languages** / N.B. Pimenova // *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur*. – 2003. – Vol. 125, Issue 3. – P. 391–430. DOI: 10.1515/BGSL.2003.391.
14. Project Wulfila 2004 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wulfila.be/gothic/browse/text/?book=5&chapter=12> (останне звернення 03.01.20).
15. Schmitt R. Variation and Change in the Syntax of the old Indo-Germanic Languages / R. Schmitt // *Gymnasium*. – 2017. – Vol. 124. – Issue 3. – P. 296–299.
16. Smith L.C. Old Frisian Renewed interest in an “old” Germanic language’ / L.C. Smith // *Daichronica*. – 2012. – Vol. 29. – Issue 1. – P. 98–115. DOI: 10.1075/dia.29.1.04smi
17. Snorra Edda [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://norse.ulver.com/src/edda/index.html> (останне звернення 03.01.20).
18. Spacilova L. **Old Germanic languages. Historical and grammatical overview** / L. Spacilova // *Listy filologicke*. – 2013. – Vol. 136. – Issue 1–2. – P. 281–284.
19. Steinberg W. *Elementarbuch des Gotischen*. – Heidelberg: Winter, 1920. – 196 S.
20. Tatian [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etcs/germ/ahd/tatian/tatia.htm> (останне звернення 03.01.20).
21. Walkden G. Language contact and V3 in Germanic varieties new and old / G. Walkden // *Journal of comparative Germanic linguistics*. – 2017. – Vol. 20. – Issue 1. – P. 49–81. DOI: 10.1007/s10828-017-9084-2.
22. Waltz H. Language change and language structure: Older Germanic languages in a comparative perspective / H. Waltz // *Canadian Journal of Linguistics – Revue Canadienne de Linguistique*. – 1996. – Vol. 41. – Issue 4. – P. 407–414.
23. Waxenberger G. The Scripting of the Germanic Languages: A Comparative Study of “Spelling Difficulties” in Old English, Old High German and Old Saxon / G. Waxenberger // *Anglia-Zeitschrift für englische Philologie*. – 2017. – Vol. 135. – Issue 3. – P. 568–572. DOI: 10.1515/ang-2017-0052.
24. Yoon H. The substantive present participles in -nd- in Gothic: With a survey of other old Germanic languages / H. Yoon // *Journal of Indo-European Studies Monograph Series*. – 2005. – Vol. 50. – Issue 1. – P. 243–257.